

SŁOWNICZEK WAŻNIEJSZYCH PODSTAWOWYCH POJĘĆ

AAC – system obejmujący alternatywne lub wspomagające sposoby komunikowania się (ang. *Augmentative and Alternative Communication*) oznacza wszelkie działania, których celem jest pomoc w porozumiewaniu się osobom niemówiącym lub posługującym się mową w ograniczonym stopniu. Zamiast wypowiedzianych słów i zdań mogą one używać znaków graficznych (piktogramów, obrazków, symboli), znaków manualnych (gestów) lub znaków przestrzenno-dotykowych (np. przedmiotów). Dzięki temu mają możliwość, by dokonywać wyborów, podejmować decyzje, pytać, odpowiadać, wyrażać myśli i uczucia – pokonywać bariery w porozumiewaniu się i stawać się niezależnymi osobami;

kryzys rozwojowy – naturalny stan rozwojowy dziecka, który może obejmować reakcje w postaci np.: płaczu, buntowania się, marudzenia, izolacji, spadku aktywności, wzmożonego napięcia emocjonalnego, bólu mięśni, zmęczenia, wycofania, nieśmiałości – towarzyszący okresowi poprzedzającemu tzw. skok rozwojowy, czyli gwałtowną zmianę w niedojrzałym układzie nerwowym. Każdy kryzys rozwojowy charakteryzuje się innymi objawami i pojawia się w określonym czasie, np. bunt 4-latka, idealny 10-latek;

kształcenie specjalne – specjalna organizacja nauki i metod pracy; proces kształcenia i wychowania dostosowany do potrzeb wychowanka i ucznia niepełnosprawnego, zagrożonego niedostosowaniem społecznym lub niedostosowanego społecznie, dla którego – ze względu na istotne deficyty lub dysfunkcje w różnych sferach rozwoju (np. w motoryce, zmysłach, intelekcie, psychice) w sposób istotny zaburzające jego funkcjonowanie intelektualne, fizyczne, społeczne oraz możliwości uczenia się – konieczne jest specjalistyczne oddziaływanie dydaktyczne, wychowawcze i terapeutyczne, ukierunkowane na jego wszechstronny rozwój;

materiał edukacyjny – to materiał zastępujący lub uzupełniający podręcznik, umożliwiający realizację programu nauczania, mający postać papierową lub elektroniczną;

materiał ćwiczeniowy – to materiał przeznaczony dla uczniów służący utrwalaniu przez nich wiadomości i umiejętności;

mediacja rówieśnicza – to sposób rozwiązywania konfliktów wśród dzieci i młodzieży na terenie szkoły, dzięki obecności mediatora – rówieśnika. Celem tego działania jest samodzielne poszukiwanie rozwiązania i osiągnięcie porozumienia oraz poprawa relacji, a efektem – wdrożenie wypracowanych strategii przezwyciężenia trudności satysfakcjonujących wszystkie strony sporu. Wartością tej metody jest przekazanie młodym ludziom odpowiedzialności za własne postępowanie;

niepełnosprawność intelektualna – to obniżenie funkcji intelektualnych danej osoby w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym lub głębokim;

niepełnosprawność sprzężona – to występowanie u dziecka niesłyszącego lub słabosłyszącego, niewidomego lub słabowidzącego, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną albo z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, co najmniej jeszcze jednej z wymienionych niepełnosprawności;

podstawa programowa wychowania przedszkolnego lub podstawa programowa kształcenia ogólnego –obejmuje obowiązkowe zestawy celów kształcenia i treści nauczania, w tym umiejętności, opisane w formie ogólnych i szczegółowych wymagań dotyczących wiedzy i umiejętności, które powinien posiadać uczeń po ukończeniu określonego etapu edukacyjnego, a także zadania wychowawczo-profilaktyczne szkoły, uwzględniane odpowiednio w programach wychowania przedszkolnego, programach nauczania

i podczas realizacji zajęć z wychowawcą oraz umożliwiające ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych, a także warunki i sposób realizacji tych podstaw programowych;

profil inteligencji – to kombinacja potencjałów jednostki, na którą składają się wszystkie inteligencje człowieka (językowa, logiczno-matematyczna, przyrodnicza, ruchowa, wizualno-przestrzenna, muzyczna, interpersonalna, intrapersonalna), przy czym każda z nich jest rozwinięta na innym poziomie. Profil każdej jednostki jest niepowtarzalny. Na jego podstawie można ustalić inteligencje dominujące i słabiej rozwinięte u danego człowieka. Profil ten podlega zmianom w trakcie życia, ponieważ konkretne typy inteligencji można rozwijać poprzez adekwatne ćwiczenia;

ryzyko dysleksji – to zagrożenie wystąpieniem specyficznych trudności w czytaniu i pisaniu. Przejawia się znacznie nasilonymi trudnościami w opanowaniu czytania i pisania, obserwowanymi od początku nauki szkolnej oraz objawami opóźnienia rozwoju funkcji poznawczych (głównie językowych) i ruchowych, które są zaangażowane w nabywanie tych umiejętności szkolnych;

specjalne potrzeby edukacyjne – obejmują potrzeby uczniów, którzy na podstawie opinii, orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej lub rozpoznania przedszkola, szkoły lub placówki wymagają objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną. Dostosowanie warunków edukacyjnych, wymagań edukacyjnych i organizacji procesu kształcenia może być wdrażane jednocześnie lub w zakresie odpowiadającym bieżącym potrzebom ucznia.

specyficzne trudności w uczeniu się (np. w czytaniu, w opanowaniu poprawnej pisowni, w opanowaniu czytelnego, kształtnego pisma, w uczeniu się matematyki) – odnoszą się do uczniów w normie intelektualnej, którzy mają trudności w przyswajaniu treści nauczania, wynikające ze specyfiki

ich funkcjonowania percepcyjno-motorycznego i poznawczego, nieuwarunkowane schorzeniami neurologicznymi (dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia);

uczeń z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego – to uczeń posiadający orzeczenie wydane przez zespół orzekający (działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej) potwierdzające, iż wymaga on zastosowania specjalnej organizacji procesu edukacyjnego w zakresie organizacji warunków technicznych, metod i środków stosowanych w procesie dydaktycznym, kształtowania relacji społecznych, współpracy ze środowiskiem rodzinnym. Uczniem o potrzebie kształcenia specjalnego może być uczeń: niepełnosprawny: niesłyszący, słabosłyszący, niewidomy, słabowidzący, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym, z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi, zagrożony niedostosowaniem społecznym, niedostosowany społecznie;

uczenie/uczenie się – proces, w którym nauczyciel jest osobą moderującą uczenie się uczniów, stwarzającą uczniom odpowiednie warunki uczenia się;

wychowanie przez wartości – wprowadzanie dziecka w świat wartości (prawda, dobro, piękno, sprawiedliwość, miłość, empatia, cierpliwość, bezinteresowność, lojalność, prawdomówność, prawość, tolerancja, uczciwość) poprzez oddziaływanie na jego psychikę i zachowanie w celu przeobrażenia jego osobowości, opinii, przekonań o otaczającym świecie oraz postaw wobec ludzi, samego siebie i uniwersalnych wartości;

wyspy kompetencji – to obszary w funkcjonowaniu dziecka, które dostarczają mu satysfakcji i są dzięki temu niezwykle ważne w budowaniu przez nie własnej adekwatnej samooceny i pozytywnego obrazu siebie, wykorzystywane w przedszkolu i szkole do podtrzymywania uwagi oraz pobudzenia zainteresowania dzieci do nauki (np. jeśli dziecko interesuje się zwierzętami, to do ćwiczeń w czytaniu i pisaniu warto wykorzystać teksty na temat ssaków, ptaków itp.);

zachowania ryzykowne – to działania podejmowane przez dziecko/młodzież w celu przystosowania się do trudnych sytuacji, osiągnięcia korzyści, załatwienia ważnej sprawy, zaspokojenia potrzeby psychologicznej (miłości, akceptacji, uznania, przynależności, niezależnienia od dorosłych) oraz poradzenia sobie z emocjami, lękami, obawami), pociągające za sobą negatywne konsekwencje dla zdrowia fizycznego, psychicznego dziecka i jego otoczenia, np.: palenie tytoniu, picie alkoholu, zażywanie narkotyków, środków wziewnych, leków, przemoc rówieśnicza, zachowania przestępcze, porzucenie nauki, ucieczki z miejsc zamieszkania